

A magyar katona

Mindig megdobog a szívünk, ha magyar katonát látunk: katona-nemzet vagyunk! Voltak idők, amikor korlátozták hadseregünk létszámát, eltiltották a legujabb hadieszközöktől, de most szabadon ragyogó, büszke öröm csillog szemünkben. Nemzeti hadseregünk, féltett kincsünk, a magyar honvédség, mert benne magyar szív lüktet szent magyar célokért.

A magyar katona csenben izzó akarata, hangtalan és önfeláldozó munkája, a szerény áldozatosság, amely sohasem kívánt magának könnyű népszerűséget, igazi magyar csodát művelt. A vasfegyelmű és kitűnően képzett honvédség legfelsőbb Hadurának kurta parancsára pillanatok alatt korszerű hadsereggé vált.

Hálát adunk azért a Mindenható Istennek, hogy ezt megérhettük. Hálát adunk Nektek, Bajtársak, akik ezt az eredményt áldozatos munkátok árán megteremtettétek és hálát rebegünk Nektek is, Ti egyszerű, névtelen hősök, akik boldogan vállalva a katonaélet megpróbáltatásait, a Hadur parancsára engedelmes hűséggel sorakoztatok a kibontott zászlók alá.

Szeretjük Benneteket — fajtánkat, a régit, az igazit, a kényelmes örömtől meg nem mákonyosítottat!

Tiszteljük Benneteket oltalmazó pajzsainkat és megint élesre fent villogó szabályainkat!

De leginkább boldoggá tesz bennünket az az erő, mely félreérthetetlenül sugárzik belőletek.

Mert erő és reménység a mi honvédségünk.

Lehet, hogy vannak hadseregek, amelyeknek ágyui messzebb hordanak, amelyeknek nagyobb harcikocsijai vannak, talán több félelmetes repülőgépük vár az indító parancsszóra, de tudjuk biztosan, kevés tüzesebb, hívő hittel hevített és nemzetének szívós akaratára támaszkodó harcosa van a világnak, mint Ti vagytok!

Ezért erős és lebirhatatlan harcértékű a mi honvédségünk!

* * *

Érdekes végigtekinteni nemzeti haderőnk fejlődésének történetén.

A *magyarság legelső hadi szervezetét* még Lebédiában nyerte, amikor a katonás szervezetű kazárok uralma alatt élt. E török faju néptől vette át harcmódját, szervezetét. Mivel a magyarság ekkor még törzsekben élt, hadi szervezete is ezen alapult. Egy-egy törzs harcosai alkották a *had*-at, melynek vezére a *hadnagy* volt. A had több ezredből, az ezred századokból s ezek tizedekből állottak. A

harcosok könnyű lovasok voltak, páncél nélkül ülték meg a lovat. Felszerelésük rövid szablya, fokos, nyíl, kopja, bárd volt. Harcmódjuk is teljesen török jellegű volt: szerették a gyors támadást, a cselvetést: megfutamodást színelve, az ellenséget rossz terepre csalták, szétbontották hadrendjét s akkor hirtelen rájuk csaptak. Voltak ostromszerszámaik is, használták a málhásszekereket, s minden lovas-csapatnak vezetéklovai is voltak. Védelmi szervezetük a gyepü-ből (ez valamely folyó, vagy sánc volt) s az ez előtti gyepüelvé-ből (széles lakatlan terület) állott. Védekezésül használták a pusztító visszavonulást s az elcsigázott, kiéhezett csapatra azután hirtelen rácsaptak s szétszórták.

A *honjoglakók* hadszervezete még teljesen ezen a törzsszervezeten alapult s minden *nem*-hez tartozó szabad magyart katonáskodásra kötelezett. A fővezér tisztét a vérszerződés óta a fejedelem töltötte be.

Szent István fejlesztette ki az első igazi magyar hadszervezetet. Ez két részből állott: a királyi és nemesi hadseregből. A *királyi hadsereg* az udvari vitézekből, az adománybirtokosokból (földbirtokot kapott nemesek, vagy idegenek) s az általuk fegyverbe állított, földért harcoló katonákból állott, kiket a nádorispán vezetett. E királyi hadsereg eltartásának, felszerelésének összes költségeit a vármegyék terményjövödelme fedezte. A *nemesi hadsereg* tagjai a szabad magyarok (nemesek) voltak, akiket csak az országot fenyegető nagy vérszedelem esetén hívtak össze s csak a király személyes vezetése alatt tartoztak harcba szállni és csak az ország határain belül a saját költségükön, az országon kívül a király költségén voltak felhasználhatók.

A magyarság török-szinezetű hadszervezetét idővel az európai hatás alatt (kereszties hadjáratok) magához hasonította, s éppen ez a körülmény okozta a *tatárveszedelmet*, amikor a még mindig török harcmód szerint küzdő tatárok azzal a taktikával verték tönkre a magyar sereget, amelyet az az európai harcmód kedvéért elhagyott. A tatárpusztítás szomorú következményei kényszerítették *IV. Béla* királyt arra, hogy feladja a régi, ugynevezett gyepük alkalmazását, mivel ezek már nem voltak alkalmasak nagyobb támadások feltartóztatására, ehelyett kőfallal ellátott várakat, városokat létesített s ezek védelmét a fenntartókra bízta, amivel a *zsoldos rendszert* vezette be hazánkban. Az ország hadereje ezidőben a várkatonaságból, a nemesi hadseregből és a kiváltságos népek (kúnok, jászok, székelyek, szászok, horvátok, tenger melléki népek) csapataiból állott.

Nagy változást jelentett hadszervezetünkben *Károly Róbert* (1307—1342) újítása, aki az ugynevezett banderiális hadrendszert vezette be, amely a földesuri és vármegyei nemes-zászlóaljából állott. Az új nagybirtok kialakulása után a nagybirtokosnak sok víféje volt, egyesek egész zászlóaljat szerveztek. Bizonyos számú vitéz kiállítására esetén a saját zászlóik alatt harcoltak. A vármegyénként szervezkedett köznemesség vármegyei zászlóaljait az ispán vezette, míg az önálló bandériumokat vezető nagybirtokosok zászlós-urak lettek. Ezek a bandériumok hűbéres jellegű magánhadseregek voltak, a király a bandériumok urainak főhűbérura lett. Új volt a várkatonaság is, amely most fejlődött ki teljesen. A városok védelmét a városi hatóság látta el. A királyi várak élén várnagyok állottak, de háború esetén a várkatonaság egy része is csatlakozott a királyi bandériumokhoz.

A dalmát kikötővárosok visszaszerzésével és Raguzai hódoltatásával *Nagy Lajos* (1342—1382) tengeri hatalommá tette hazánkat. Első gondja volt a *magyar hajóhad* megszervezése, amire I. Béla kísérlete óta senki sem gondolt. A hajóhad zömét a városok és szigetek szolgáltatták, de Lajos maga is vásárolt és építtetett hajókat. Az ősiség bevezetésével pedig a nemesi osztály elszegényedésének akart gátat vetni, hogy az honvédelmi kötelezettségeinek továbbra is eleget tehessen.

A katonakötelezettség kiterjesztését jelentette *Zsigmond* király (1387—1437) egyik rendelete, amely pontosan megszabja az egyesek részéről kiállítandó bandériumok s katonák számát.

Nagy fejlődést jelent a mindinkább fokozódó török veszedelem ellen fellépő *Mátyás* (1458—1490) uralkodása, aki belátva, hogy az általános nemesi felkelés, de a banderiális hadrendszer sem felelnek meg többé a követelményeknek, *állandó hadsereg* állítására határozta el magát, továbbá minden 10 jobbágytelek után 1 lovas kiállítására kötelezte a nemeseket. Megszervezte a dunai hajóhadat is s uralkodásának vége felé serege megközelítette a 200.000 főt.

Mátyás halálával hadserege is felbomlott. A *török hódoltsággal* kezdetét veszi a *végvárak* rendszere, melyet a mezei hadak és a várőrsegek védelmeztek. A mezei hadak katonái a királyi haderő tagjai voltak, a nagyobb várakban idegen zsoldosok szálltak meg. Könnyű megállapítani, hogy ezzel nagymértékben visszafejlődött hadrendszerünk s hiábavaló volt a költő *Zrínyi Miklós* sürgető közbenjárása is, amellyel *nemzeti haderő* felállítását sürgette, az csaknem három évszázad múltán valósult meg. Említésre méltó e szempontból *II. Rákóczi Ferenc* rövidéletű kezde-

ményezése, amely megvalósítani igyekezett a Zrinyi által felvetett nemzeti hadsereg eszméjét.

Mátyás után az első állandó hadsereg — változott formában — csak III. Károly uralkodása idején (1711—1740) valósult meg újra (1715). A változott forma azt jelentette, hogy míg az igazi nemzeti haderő a nemzet egyetemes érdekeit védelmezi s annak rendelkezése alatt áll, a most megvalósult állandó hadsereg az uralkodó hatalmi körébe tartozott egyedül s az országgyűlés csupán a szükséges ujoncokat s pénzt teremtette elő s bocsátotta a hadsereg fenntartására.

A *szabadságharc* idején ismét felbukkan a nemzeti haderő egy formája, a *nemzetőrség*, amelynek 20 és 50 éves életkor között minden magyar tagja volt, voltak ezen kívül ugynevezett *szabadcsapatok* s életrekelt a *népjöl-kelés* is.

A kiegyezés után lépett életbe az ugynevezett *közös hadsereg*, majd ezt követte a *magyar honvédség* felállítása és megszervezése.

A világháború, bár borzalmasan megsemmisítette, visszaadta hazánk teljes állami függetlenségét. Bár sokáig katonai — és több más tekintetben is — kötve volt kezünk, ma végre ott tartunk, hogy megszabadulva a trianoni béke béklyóitól, hozzá láthatunk legféltettebb nemzeti kincsünk: *nemzeti hadseregünk* teljes kiépítéséhez. Ennek első testet öltött formája a *Horthy Miklós* fővezér által életrehívott nemzeti hadsereg volt (1919), amely azóta állami önállóságunk legbiztosabb záloga s biztosítója lett. Bizunk benne, hogy nemzeti hadseregünk teljes kifejlesztése megerősíti nemzetünk belső és külső tekintélyét s képessé teszi a magyarságot újra arra a történelmi feladatra, amelyet vállalnia kellett, amikor a Duna-medencében helyét elfoglalta, s amelynek teljesítésétől csak az igazságtalan trianoni országsemmisítés ütötte el mindezideig.

(V.)

A honvéd

Honvéd!

Avult krónikák lapjai felett

El-eltűnődve nézek egy nevet!

Elébe bukkan minden oldalon,

Betűzöm... százszor, újra olvasom.

Egyszer a szívem ver, dobog vadul,

Arcomba jorró vérhullám tolul,